

ULASAN PERUNDANGAN

PINDAAN PERLEMBAGAAN 2019 MENGENAI PINDAAN UMUR LAYAK MENGUNDI

Intan Nadia Ghulam Khan
intan@usim.edu.my

Fakulti Syariah dan Undang-undang, Universiti Sains Islam Malaysia.

PENDAHULUAN

Malaysia mengamalkan sistem demokrasi berparlimen dan raja berperlembagaan semenjak negara ini mencapai kemerdekaan pada 31 Ogos 1957. Di bawah sistem demokrasi berparlimen, terdapat dwidewan pada peringkat persekutuan, iaitu Dewan Negara dan Dewan Rakyat. Badan perundangan pada peringkat negeri ialah Dewan Undangan Negeri (DUN). Ahli Dewan Rakyat dan juga DUN (pada peringkat negeri) dipilih oleh rakyat melalui pilihan raya. Ahli Dewan Negara pula dilantik oleh Yang di-Pertuan Agong (YDPA). Di bawah sistem raja berperlembagaan, YDPA ialah ketua negara yang mempunyai bidang kuasa seperti yang diperuntukkan dalam Perlembagaan Persekutuan (Perkara 32) (Malike, 2012).

Sistem demokrasi berparlimen ini memperlihatkan pelaksanaan sistem pilihan raya sebagai kaedah utama untuk menentukan hala tuju pemerintahan negara. Pilihan raya merupakan aktiviti politik yang memberikan hak dan peluang kepada setiap warganegara yang berkelayakan untuk memilih dan mengundi calon yang bertanding sebagai perwakilan ke Parlimen (Malike, 2012). Antara syarat pilihan raya bebas ialah badan pentadbiran yang jujur, kompeten, dan tidak partisan untuk menjalankan pilihan raya dan sebahagian besar warganegara dewasa mempunyai hak untuk mengundi (S. Sothi Rachagan, 1993).

Pada bulan Julai 2019, Rang Undang-undang Perlembagaan (Pindaan) 2019 yang mencadangkan penurunan umur warganegara yang layak mengundi daripada 21 tahun kepada 18 tahun, penurunan umur warganegara yang layak menjadi ahli Dewan Rakyat dan Dewan Undangan Negeri kepada 18 tahun, dan pendaftaran sebagai pemilih oleh

SPR secara automatik (Bernama, 2019) telah diluluskan oleh Parlimen dan dinamakan Akta Perlembagaan (Pindaan) 2019. Pindaan ini juga dikenali sebagai “Undi 18”. Penulisan ini mengulas pindaan Perlembagaan pada tahun 2019 ini khususnya pindaan umur layak mengundi dan pindaan lain yang berkaitan.

PILIHAN RAYA DI BAWAH PERLEMBAGAAN PERSEKUTUAN

Demokrasi merupakan sebahagian daripada struktur asas Perlembagaan. Pilihan raya yang bebas dan adil ialah substratum demokrasi, jika tiada pilihan raya berkala yang bebas dan adil, maka keadaan tersebut merupakan pengakhiran suatu sistem demokrasi (Srimurugan Alagan, 2019).

Malaysia, mengamalkan sistem pilihan raya *first-past-the-post*, iaitu calon dengan undi terbanyak diisytihar sebagai pemenang di bahagian pilihan raya yang berkaitan. Terdapat dua jenis pilihan raya, iaitu pilihan raya umum dan pilihan raya kecil. Elemen penting dalam pilihan raya ialah Bahagian Pilihan Raya, Pemilih, Calon dan Proses Pilihan Raya (Portal Rasmi Suruhanjaya Pilihan Raya Malaysia). Peruntukan berkaitan dengan pilihan raya diperuntukkan di Bahagian VIII Perlembagaan Persekutuan, iaitu Perkara 113 sehingga Perkara 120 dan Jadual Ketiga Belas.

Antara lain, Perkara 113 memperuntukkan perjalanan pilihan raya yang perlu dilaksanakan oleh Suruhanjaya Pilihan Raya, iaitu pilihan raya ke Dewan Rakyat dan Dewan Undangan Negeri dan menyediakan serta menyemak daftar pemilih bagi pilihan raya tersebut. Pelantikan Suruhanjaya Pilihan Raya dibuat oleh Yang di-Pertuan Agong selepas berunding dengan Majlis Raja-Raja. Keanggotaan Suruhanjaya ini terdiri daripada seorang pengerusi, seorang timbalan pengerusi dan lima orang anggota lain (Perkara 114). Bahagian pilihan raya persekutuan dan negeri adalah mengikut bilangan ahli yang dipilih bagi setiap bahagian pilihan raya dan jumlah bilangan bahagian pilihan raya bagi negeri adalah berdasarkan Perkara 46 dan Jadual Ketiga Belas (Perkara 116 dan 117). Syarat kelayakan pemilih diperuntukkan di bawah Perkara 119. Perkara 119 ini termasuk dalam pindaan Perlembagaan pada tahun 2019. Perkara 120 adalah berkenaan pemilihan ahli-ahli Dewan Negara dengan cara undi terus oleh pemilih.

Selain Perlembagaan Persekutuan, undang-undang dan peraturan yang berkaitan dengan pilihan raya di Malaysia termasuklah Perlembagaan Negeri, Akta Suruhanjaya Pilihan Raya 1957, Akta Pilihan Raya 1958,

Akta Kesalahan Pilihan Raya 1954, Peraturan-Peraturan Pilihan Raya (Perjalanan Pilihan Raya) 1981, Peraturan-Peraturan Pilihan Raya (Pendaftaran Pemilih) 2002, dan Peraturan-Peraturan Pilihan Raya (Pengundian Pos) 2003.

PINDAAN PERLEMBAGAAN 2019

Sebelum pindaan pada tahun 2019, umur kelayakan pemilih dan umur kelayakan untuk menjadi ahli Dewan Rakyat ialah 21 tahun. Pemilih juga perlu membuat permohonan pendaftaran sebagai seorang pemilih dan rujukan berkaitan dengan tarikh kelayakan dalam Perkara 119 adalah kepada tarikh permohonan tersebut dibuat oleh pemilih. Syarat umur 21 tahun di bawah peruntukan ini dilihat sebagai suatu yang di luar kebiasaan kerana umur majoriti ialah 18 tahun (S. Sothi Rachagan, 1993). Menerusi Akta Perlembagaan (Pindaan) 2019, pindaan telah dibuat kepada Perkara 47, Perkara 119 dan Jadual Kelapan Perlembagaan Persekutuan.

Setelah pindaan diluluskan, umur kelayakan warganegara untuk menjadi ahli Dewan Rakyat ialah 18 tahun (Perkara 47). Perkara 47 menyatakan bahawa:

Tiap-tiap warganegara yang bermastautin di Persekutuan layak menjadi ahli-

- (a) Dewan Negara, jika dia berumur tidak kurang daripada tiga puluh tahun;
- (b) Dewan Rakyat, jika dia berumur tidak kurang daripada lapan belas tahun,

melainkan jika dia hilang kelayakan untuk menjadi ahli mengikut Perlembagaan ini atau mengikut mana-mana undang-undang yang dibuat menurut Perkara 48.

Syarat umur pemilih atau pengundi juga diturunkan kepada 18 tahun (Perkara 119). Perkara 119 memperuntukkan bahawa:

- (1) Tiap-tiap warganegara yang—
 - (a) telah mencapai umur lapan belas tahun pada tarikh kelayakan;
 - (b) bermastautin di dalam sesuatu bahagian pilihan raya pada tarikh

kelayakan yang sedemikian atau, jika tidak bermastautin sedemikian, ialah seorang pengundi tidak hadir; dan

(c) didaftarkan, di bawah peruntukan mana-mana undang-undang yang berhubungan dengan pilihan raya, dalam daftar pemilih sebagai pemilih dalam bahagian pilihan raya tempat dia bermastautin pada tarikh kelayakan, berhak mengundi di dalam bahagian pilihan raya itu dalam mana-mana pilihan raya ke Dewan Rakyat atau Dewan Undangan melainkan jika dia hilang kelayakan di bawah Fasal (3) atau di bawah mana-mana undang-undang yang berhubungan dengan kesalahan yang dilakukan berkaitan dengan pilihan raya; tetapi tiada seorang pun boleh mengundi dalam pilihan raya yang sama di dalam lebih daripada satu bahagian pilihan raya”. Berdasarkan pindaan di atas, umur warganegara yang layak untuk mengundi diturunkan kepada 18 tahun di samping pendaftaran warganegara sebagai pemilih secara automatik.

Seterusnya, seksyen 5 Jadual Kelapan dipinda dengan menggantikan perkataan “dua puluh satu tahun” dengan perkataan “lapan belas tahun”. Oleh itu, selepas pindaan, seksyen 5 Jadual Kelapan memperuntukkan berkenaan kelayakan ahli:

Tiap-tiap warganegara yang berumur lapan belas tahun atau lebih yang bermastautin di Negeri ini layak menjadi ahli Dewan Undangan, melainkan jika dia hilang kelayakan untuk menjadi ahli mengikut Perlembagaan Persekutuan atau Perlembagaan ini atau mengikut mana-mana undang-undang yang disebut dalam seksyen 6 Jadual Kelapan kepada Perlembagaan Persekutuan.

Pindaan ini menjadikan umur kelayakan untuk menjadi ahli Dewan Undangan Negeri adalah sama dengan umur kelayakan untuk menjadi ahli Dewan Rakyat, tertakluk pada pindaan dibuat dalam Perlembagaan Negeri oleh negeri-negeri. Jadual Kelapan Perlembagaan Persekutuan mengandungi peruntukan yang perlu dimasukkan dalam Perlembagaan Negeri seperti dinyatakan di bawah Perkara 71 Perlembagaan Persekutuan. Perkara 73 (3) membenarkan parlimen melalui undang-undang untuk memastikan bahawa perlembagaan negeri mematuhi Perlembagaan Persekutuan sekiranya berlaku ketidakpatuhan.

Sebelum Rang Undang-undang Perlembagaan (Pindaan) 2019 dibawa ke Parlimen, Parlimen telah meluluskan pindaan Rang Undang-undang Pertubuhan Belia dan Pembangunan Belia (Pindaan) 2019 yang membawa kepada perubahan had umur belia, iaitu penurunan kepada 30 tahun

berbanding 40 tahun sebelum pindaan. Di samping itu, turut dipinda, peruntukan berkaitan dengan tempoh pemegang jawatan dalam sesuatu pertubuhan, iaitu hendaklah pada tarikh pelantikan berumur tidak kurang daripada 18 tahun dan tidak melebihi 30 tahun (Fazli Abdullah, 8 Julai 2019).

Pindaan umur mengundi ini membolehkan pertambahan bilangan warganegara Malaysia yang berkelayakan untuk mengundi (Rang Undang-undang, D.R. 21/2019). Pindaan Undi 18 ini juga mungkin akan mendatangkan implikasi kepada persempadanan semula kawasan pilihan raya kerana pertambahan bilangan pengundi. Di samping itu, pelaksanaan Undi 18 ini melibatkan pelbagai keperluan tambahan. Antaranya termasuklah keperluan untuk menaik taraf sistem teknologi informasi dan komunikasi (ICT) Suruhanjaya Pilihan Raya dan kemudahan pilihan raya yang lain, keperluan untuk mendapatkan data daripada pelbagai jabatan dan agensi kerajaan yang berkaitan, pindaan kepada undang-undang atau peraturan pilihan raya yang berkaitan, kos pilihan raya dan keperluan tenaga kerja, kajian berkaitan dengan pusat mengundi baharu yang perlu diwujudkan dan penetapan lokaliti pengundi baharu. Di samping itu, terdapat keperluan untuk pindaan kepada Perlembagaan Negeri untuk membolehkan warganegara yang berumur 18 tahun menjadi calon ahli Dewan Undangan Negeri (Portal Rasmi Suruhanjaya Pilihan Raya Malaysia). Sehubungan itu, beberapa negeri telah meminda perlembagaan negeri masing-masing bagi menguatkuasakan seksyen 4 Akta Perlembagaan (Pindaan) 2019 dan telah mengambil tindakanewartakan penurunan had umur layak mengundi dan calon Ahli Dewan Undangan Negeri daripada 21 tahun kepada 18 tahun (Muhammad Zulsyamini, 4 Disember 2021; 14 September 2021).

Setelah Parlimen meluluskan Rang Undang-undang menurunkan had umur pengundi kepada 18 tahun pada tahun 2019, undang-undang ini tidak terus dikuatkuasakan. Menurut Suruhanjaya Pilihan Raya (SPR), pendaftaran sebagai pengundi akan dilaksanakan secara serentak dengan pendaftaran automatik yang dijangka mengambil masa lebih kurang dua tahun (Bernama, 2019). Pada awal Disember 2021, seksyen 3 (a) dan (b) Akta Perlembagaan (Pindaan) 2019 telah diwartakan (P.U. (B) 615/2021) dan berkuat kuasa pada 15 Disember 2021 (Farah Shazwani Ali, 2 Disember 2021).

Dalam kes *Ivan Alexander Ong & Ors v. The Prime Minister of Malaysia & Ors* [2021] MLJU 1655, pemohon telah membuat permohonan semakan kehakiman dengan tujuan antara lain untuk mendapatkan pengisytiharan

bahawa responden mempunyai kewajiban untuk menguatkuasakan seksyen 3 (a) Akta Perlembagaan (Pindaan) 2019 dengan serta merta dan dalam apa jua keadaan sebelum Julai 2021 di samping mendapatkan arahan atau perintah (*mandamus*) untuk responden mengambil langkah segera bagi memastikan pemohon dan warganegara lain berhak mengundi. Mahkamah Tinggi membatalkan keputusan responden untuk menangguhkan pelaksanaan seksyen 3 hingga selepas September 2022 dan mengarahkan responden untuk mengambil langkah yang perlu untuk menguatkuasakan seksyen 3 secepat mungkin.

Pelibatan belia dalam proses pilihan raya adalah kurang di kebanyakan negara. Pengkategorian belia telah menyumbang kepada jurang untuk mengenal pasti sebab-sebab di sebalik ketidakterlibatan belia dalam pilihan raya (Muhammad Haiqal *et al.*, 2021). Antara rasional pindaan umur mengundi di Malaysia termasuklah untuk menyediakan peluang kepada belia bagi memilih wakil rakyat dan seterusnya menyumbang kepada sistem demokrasi di samping memberikan pendedahan kepada belia berkenaan pengurusan tadbir urus negara (Portal Rasmi Suruhanjaya Pilihan Raya Malaysia). Selain itu, antara perkara yang perlu diperhalusi juga adalah sama ada belia dilengkapi dengan pengetahuan yang mencukupi untuk membuat keputusan yang tepat pada hari pengundian (Muhammad Haiqal *et al.*, 2021).

Dalam pada itu, pindaan juga telah dibuat terhadap beberapa peraturan berkaitan dengan pilihan raya, iaitu Peraturan-Peraturan Pilihan Raya (Penjalanan Pilihan Raya) (Pindaan) 2021 dan Peraturan-Peraturan Pilihan Raya (Pendaftaran Pemilih) (Pindaan) 2021. Peraturan ini telah diwartakan pada 30 November 2021 dan akan berkuat kuasa pada 15 Disember 2021 (Farah Shazwani, 2 Disember 2021).

Pendaftaran pemilih baharu secara automatik telah dibuat bagi warganegara yang berusia 18 tahun dan ke atas pada 1 hingga 31 Januari 2022. Menurut Suruhanjaya Pilihan Raya (SPR), Daftar Pemilih Tambahan yang mengandungi nama 36,408 warganegara telah diwartakan dalam bulan Februari 2022 (Zanariah, 2022).

Undi 18 dan pendaftaran pengundi secara automatik ini dilaksanakan bermula tahun 2022 yang melibatkan Pilihan Raya Negeri Johor pada bulan Mac 2022. Buat julung kalinya belia yang berusia 18 hingga 20 tahun dan warganegara yang tidak pernah mendaftar sebelum ini menjadi pemilih (Chung & Hakimie Amrie, 2022). Keadaan ini menunjukkan penglibatan lebih ramai belia dalam proses pilihan raya dan seterusnya

dapat menyediakan peluang kepada belia untuk menyumbang kepada sistem demokrasi di negara ini.

KESIMPULAN

Pindaan Perlembagaan pada tahun 2019 telah dibuat kepada Perkara 47, Perkara 119 dan Jadual Kelapan Perlembagaan Persekutuan yang melibatkan umur layak mengundi dan umur layak menjadi calon Dewan Rakyat dan Dewan Undangan Negeri diturunkan dari 21 tahun ke 18 tahun dan pendaftaran sebagai pemilih secara automatik bagi warganegara yang layak. Pindaan kepada Jadual Kelapan Perlembagaan Persekutuan menjadikan umur kelayakan untuk menjadi ahli Dewan Undangan Negeri adalah sama dengan umur kelayakan untuk menjadi ahli Dewan Rakyat, tertakluk pada pindaan dibuat kepada Perlembagaan Negeri oleh negeri-negeri. Pindaan Perlembagaan ini juga disusuli dengan pindaan terhadap undang-undang atau peraturan pilihan raya yang berkaitan. Pindaan kepada umur mengundi di bawah Perkara 119 dan pendaftaran sebagai pemilih secara automatik akan menambah bilangan warganegara Malaysia yang berkelayakan untuk mengundi dan meningkatkan pelibatan belia secara langsung dalam sistem demokrasi negara ini.

RUJUKAN

- Bernama. (27 Ogos 2019). Belia berusia 18 tahun hanya boleh didaftarkan sebagai pengundi 2 tahun lagi. Dicapai pada 26 November 2021 daripada <https://www.astroawani.com/berita-malaysia/belia-berusia-18-tahun-hanya-boleh-didaftarkan-sebagai-pengundi-2-tahun-lagi-216068>
- Farah Shazwani Ali. (2 Disember 2021). Undi 18 diwartu, kuat kuasa 15 Disember. Dicapai pada 11 Disember 2021 daripada <https://www.sinarharian.com.my/article/175616/BERITA/Nasional/Undi-18-diwartu-kuat-kuasa-15-Disember>
- Fazli Abdullah. (8 Julai 2019). #Undi18, akta belia corak masa depan. Dicapai pada 5 Disember 2021 daripada <https://www.bharian.com.my/rencana/komentari/2019/07/582369/undi18-akta-belia-corak-masa-depan>
- Ivan Alexander Ong & Ors v. The Prime Minister of Malaysia & Ors* [2021] MLJU 1655
- Malaysiakini. (14 September 2021). Undi18 gesa enam negeri pinda perlembagaan. Dicapai pada 12 Disember 2021 daripada <https://www.malaysiakini.com/news/591235>
- Malike Brahim. (2012). *Sistem demokrasi berparlimen di Malaysia*. IBS Buku Sdn Bhd.

- Muhammad Haiqal Moshidi, Nur Syifaa' Fasiah Abdul Latif & Chai Shin Yi. (2021). Youth perceptions towards readiness of youth in Kuching, Malaysia: Are they ready to vote? E-Proceeding 8th International Conference on Public Policy and Social Science (ICoPS) 2021. <https://ir.uitm.edu.my/id/eprint/55224/>
- Muhammad Zulsyamini Sufian Suri. (4 Disember 2021). Perak sudah warta undi 18. Dicapai pada 12 Disember 2021 daripada <https://www.hmetro.com.my/mutakhir/2021/12/784783/perak-sudah-warta-undi-18>
- Nicholas Chung & Hakimie Amrie Hisamudin. (12 Mac 2022). Pengundi muda Johor gemuruh pertama kali undi. Dicapai pada 15 Mac 2022 daripada <https://www.msn.com/en-my/news/berita/pengundi-muda-johor-gemuruh-pertama-kali-undi/ar-AAUYplt?ocid=BingNewsSearch>
- Perlembagaan Persekutuan
- Portal Rasmi Suruhanjaya Pilihan Raya Malaysia. Dicapai pada 15 Mac 2022 daripada https://www.spr.gov.my/sites/default/files/FAQ%20RUU%20PERLEMBAGAAN%20%28PINDAAN%29%202019_%20AUTO%2018.pdf Rang Undang-undang D.R. 21/2019.
- Rang Undang-undang Pertubuhan Belia dan Pembangunan Belia (Pindaan) 2019.
- S. Sothi Rachagan. (1993). *Law and the electoral process in Malaysia*. University of Malaya Press.
- Srimurugan Alagan. (2019). *Federal Constitution: A commentary*. Thomson Reuters Asia Sdn Bhd.
- Zanariah Abd Mutalib. (16 Februari 2022). Daftar Pemilih Tambahan dibuka untuk semakan. Dicapai pada 24 Februari 2022 daripada <https://www.msn.com/en-my/news/berita/daftar-pemilih-tambahan-dibuka-untuk-semakan/>